

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ВИЗНАЧЕННЯ ТИПОЛОГІЇ ТЕРОРИЗМУ ЯК ЗАГРОЗИ НАЦІОНАЛЬНІЙ БЕЗПЕЦІ

Національна безпека вже давно є однією з цінностей, яку найбільше цінують і захищають - як окремі громадяни, так і держави в цілому. Тому забезпечення національної безпеки входить до каталогу основних потреб і завдань кожної держави і різних конфігурацій міжнародного співтовариства.

Сучасна концепція національної безпеки має нині ширший вимір, ніж до нещодавна, що включає в себе політичні, військові, економічні, технологічні, екологічні, соціальні та гуманітарні аспекти. Вона також включає в себе збереження національної ідентичності і повагу до фундаментальних прав і громадянських свобод.

Забезпечення національної безпеки - одне з найважливіших завдань, що стоять перед кожною незалежною сучасною державою. Фундаментальну роль у формуванні та підтримці належного рівня національної безпеки відіграють національна стратегія та політика в сфері лідерства, організація ефективної системи антикризового управління або усунення внутрішніх і зовнішніх загроз. Саме тероризм сьогодні є однією з основних ключових загроз національній безпеці країни.

Термін "тероризм" походить від грецької мови $\tau\rho\acute{\epsilon}\omega$ /threo - "тремтіти, боятися"; "тікати, втікати" та латинського terror, - oris - "страх, тривога, жах", або "страшне слово, страшна звістка" і "слово, страшна звістка" та похідне від латинського дієслова terreo - "наводити жах, лякати". Виходячи з цього, тероризм можна визначити як поширення страху і жаху через різні аспекти насильства, які викликають страх.

Роздумуючи над явищем тероризму, в контексті національної безпеки, є необхідність ідентифікації властивостей через типологію тероризму, що дозволить сформуванню ефективних інструментів його протидії.

Проаналізувавши літературні джерела присвячені вивченню такого суспільно-небезпечного явища як тероризм, можна зазначити, що у нинішніх умовах національної безпеки не викликає сумнівів той факт, що тероризм є однією з найсерйозніших загроз.

У переважній більшості розвинутих країн світу величезні ресурси були виділені та перерозподілені в державному та приватному секторах на завдання протидії тероризму. Ця небезпечна загроза створює серйозний виклик на багатьох рівнях, від рішень на рівні політики про те, як держава має реагувати на тероризм, до рішень на індивідуальному рівні про те, чи дійсно певна особа, яка сповідує екстремістські ідеї, становить серйозну загрозу для громадян, активів та інтересів суспільства. Хоча основне питання про те, як найкраще визначити тероризм, саме по собі є складною проблемою, для цілей цього аналізу ми проаналізуємо зарубіжних науковців, які у своїх працях та дослідженнях сформуваали або визначили систематичну класифікацію типів тероризму.

Під типологією слід розуміти вивчення типів або систематична класифікація типів чогось відповідно до їхніх спільних характеристик. Щодо типології тероризму, то цей інструментарій ґрунтується на явній або неявній загрозі окремих актів насильства. Такий функціоналістський підхід до визначення характерних ознак тероризму охоплює основні якості, які об'єднують широке сімейство як політичних, так і неpolітичних терористичних дій.

Типології тероризму - це описові класифікації, що пояснюють природу насильства, яке виникає в різних політичних і соціальних умовах. Хоча багато типологій тероризму приймаються аналітиками без суперечок, деякі з них є предметом дефінітивних дебатів.

До загальноприйнятих типологій відносяться наступні: новий тероризм, державний тероризм, дисидентський тероризм, релігійний тероризм, ідеологічний тероризм і міжнародний тероризм. Підкласифікації загальноприйнятих типологій включають націоналістичний тероризм, етнонаціональний тероризм і расовий тероризм.

Нідерландський науковець-дослідник Алекс Пітер Шмід (Alex Peter Schmid) [1] систематизував тероризм за наступними типологіями: орієнтовані на злочинця; орієнтовані на методи і тактику; на основі мотивів; орієнтовані на місцезнаходження.

Зазначені типології тероризму охоплюють всі види політично вмотивованого насильства. Кожна із класифікаційних ознак характеризує тероризм з точки зору орієнтованої та визначеної типології.

Томаш Валек (Tomasz Wałek) [4] польський науковець з міста Краків, у власному дослідженні характеризує тероризм що є загрозою, яка вже тривалий час супроводжує різні країни світу. Дослідник зазначає, що явище тероризму дуже важко піддається чіткому визначенню, це пов'язано з багатогранністю і неоднозначністю понять, а також з різноманіттям точок зору.

Томаш Валек охарактеризував тероризм за такими типологіями: тактикою злочинних дій; критерієм суб'єкта, що здійснює терористичну діяльність; критерієм мотивації; напрямом діяльності; програмними припущеннями терористичних організацій та територіальним масштабом явища тероризму.

Автор зазначає, що недержавний тероризм можна визначити як незаконне, навмисне застосування сили або насильства проти осіб або майна з метою залякування або впливу на уряд, міжнародні організації та цивільне населення. Суть тероризму полягає в тому, що об'єктом терористичної діяльності є люди, які не мають безпосереднього впливу на досягнення цілей, яких хочуть досягти терористичні організації. Терористична діяльність має значний психологічний і потенційно великий соціальний та медійний ефект.

Під державним тероризмом слід розуміти залякувані дії державної влади по відношенню до громадян. Це різні форми участі держави в терористичній діяльності, а також надання притулку та підтримки терористичним угрупованням. У свою чергу «антидержавотероризм» це дії що здійснюються рухами, групами або окремими особами, які прагнуть дестабілізувати державні структури та суспільний порядок в країні.

Михаїл Хоросницький (Michał Chorośnicki), польський науковець, професор Ягеллонського університету, у науковому посібнику [3, с. 69 - 71] описуючи результати власного дослідження, зазначає, що класифікація тероризму може бути корисною насамперед з точки зору порівняння політичних і стратегічних цілей терористичних організацій. Науковець виокремив типології тероризму за наступними ознаками: суб'єктом дій; територією, на якій діють терористичні організації; походженням терористичних угруповань; способом дій терористів та постановкою збройних дій терористів.

Список використаних джерел

1. Alex P. Schmid (2023): "Defining Terrorism". ICCT Report March 2023 – 50 p. DOI: https://www.icct.nl/sites/default/files/2023-03/Schmidt%20-%20Defining%20Terrorism_1.pdf
2. Aran, Gideon (2019): "Striking Home: Ideal-Type of Terrorism". *Terrorism and Political Violence*, 31(5), pp. 987-1005. DOI: <https://doi.org/10.1080/09546553.2017.1300581>
3. Michał Chorośnicki. (2016): *Zagrożenia i instytucje bezpieczeństwa międzynarodowego* / Wydawca: Oficyna Wydawnicza AFM, Kraków. DOI: <https://repozytorium.ka.edu.pl/server/api/core/bitstreams/dcf54a77-a51b-465c-aeb6-76eba458f34d/content>
4. Tomasz Wałek (2018): *Concept, Origin and Classification of Terrorist Phenomena. Criminal Law, Security and defense, Studies in violence and power, Peace and Conflict Studies* pp. 107-119.- DOI: <http://www.ejournals.eu/Securitologia>
5. Yun, Minwoo; Kim, Eunyoung (2019): "Response: Guilty of Not Critical and Unpleasant Findings: Endless Arguments of Definitions of Terrorism: Correspondence from Abozaid". *Studies in Conflict & Terrorism*, 42 (3), pp. 320-327